

Медичний інститут Сумського державного університету

У статті обґрунтовано гіпотезу про позитивний вплив на процеси реформування медичної галузі підвищення рівня інформаційно-мотиваційної компоненти реформи у Сумському регіоні шляхом вивчення інформаційних потреб населення, консультацій експертів, інформаційної кампанії щодо підвищення обізнаності про реформування галузі охорони здоров'я. Визначені основні складові системи інформаційно-мотиваційної підтримки реформи; етапи інформаційної кампанії щодо підвищення обізнаності про реформування медичної галузі у Сумському регіоні; короткотривалі та довготривалі наслідки такої інформаційно-просвітницької діяльності. Ключові слова: підготовчий етап реформи, інформаційно-мотиваційна компонента, галузь охорони здоров'я, інформаційна кампанія.

Вступ. В умовах обмежених фінансових, людських та інших ресурсів здоров'я як фундаментальний товар є одним із варіантів розподілу ресурсів держави, тому процес його створення має бути ефективним. Талліннська хартія стимулювала діалог країн за такими стратегічними питаннями як важливість інвестування у системи охорони здоров'я, їх реформування і підтримка основних функцій. Експерти ВООЗ, у співпраці з представниками сфери охорони здоров'я Європейського регіону закликають до запровадження державних програм щодо покращення здоров'я населення та доступності послуг з охорони здоров'я [15].

У свою чергу, українська програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» включає в себе блок «Реформа медичного обслуговування», ключовими питаннями якої є організаційно-структурне та фінансово-економічне розмежування у сфері охорони здоров'я [3].

У Сумської області розроблена і діє стратегія соціально-економічного розвитку на період до 2015 року «Нова Сумщина – 2015», де велике значення приділене реформуванню системи охорони здоров'я області з метою покращення якості і доступності медичних послуг на регіональному рівні [14].

Аналіз досвіду реформування медичної галузі

у пілотних регіонах України виявив низьку обізнаність та відсутність розуміння громадою нових „правил гри” у медичній сфері, що і викликає стагнаційну ситуацію з перетвореннями. Для забезпечення розуміння «які мають бути дії» у тій чи іншій ситуації медичного обслуговування і «правильного» сприйняття процесів реформування необхідним є реалізація підготовчого (інформаційно-мотиваційного) етапу реформи, що буде ініціювати її ефективне і більш «гладке» проведення.

Питання міжнародного досвіду реформування охорони здоров'я через призму реформ та дослідженню процесів реформування галузі охорони здоров'я України присвячені праці Ю. В. Вороненка [5], В. М. Лехан [6], В. Ф. Москаленка [7], Т. П. Попченка [9], Г. О. Слабкого [11], А. В. Степаненко [13].

Результати соціологічного опитування організаторів охорони здоров'я з питань поінформованості та готовності до проведення структурної перебудови системи охорони здоров'я наведені у праці Г. Я. Пархоменка [8].

Грунтовно вивчені питання мотивації праці медичних працівників у роботі російського дослідника С. В. Шишкіна [17]. Зокрема, доведено, що реформи галузі охорони здоров'я мають враховувати особливості мотивації праці робітників даної сфери.

Метою дослідження є обґрунтування гіпотези

про позитивний вплив на процеси реформування медичної галузі підвищення рівня інформаційно-мотиваційної компоненти реформи у Сумській області шляхом вивчення інформаційних потреб громади, думки експертів, розроблення та реалізації інформаційної кампанії щодо підвищення обізнаності про реформування галузі охорони здоров'я у регіоні.

Матеріали та методи дослідження. У ході дослідження були застосовані проєктний та інституціональний підхід, системний метод, методи синтезу та аналізу.

Результати дослідження. Аналіз досвіду здійснення реформ охорони здоров'я в різних країнах вказує на сім факторів, що відіграють центральну роль у здійсненні перетворень: політична воля і керівництво; часові рамки; фінансова підтримка; стратегічні союзи; управління процесом; підтримка громадськості; технічна інфраструктура і потенціал [11].

Окрім умов і характеру процесу реформ, ключовими визначальними факторами їх здійснення є чотири групи учасників даного перетворення: населення, медичні робітники, політичні діячі і чиновники, а також зацікавлені групи [10].

Широка підтримка реформи може бути ефективним катализатором змін, як і її відсутність може бути істотною перешкодою.

Оскільки в Україні прийняття рішень як на державному, так і місцевому рівнях знаходяться під впливом медичних працівників, на що вказують спеціалісти в області соціальної медицини та експерти з інших країн, то важливим позитивним фактором є наявність медичних працівників у прихильниках реформи охорони здоров'я, формування їх мотивації до перетворень [11].

Під мотивацією розуміють спонукання до дії певним мотивом або групою мотивів, як процес вибору між різними можливими діями, що визначають цілеспрямованість поведінки суб'єктів. Поняття мотивації характеризує зміст мотивів і їх силу [16].

Негативні тенденції у реалізації громадянами України конституційного права на охорону здоров'я аргументують доцільність реформування вітчизняної медичної галузі. Так, українці постійно скаржаться на незадовільний рівень медичної допомоги, низьку якість, несвоєчасність та недоступність послуг охорони здоров'я. Фрагментарні організаційно-структурні перетворення, які є першими кроками реформування сфери охорони здоров'я, поки що не призвели до підвищення доступності медичних послуг та їх якості.

Відсутність розуміння основних напрямків реформи в уявленні української громади, певна „особиста протидія” медичних працівників процесам перетворень, несформованість системи громадського моніторингу у питаннях надання медичних послуг (тобто, недостатнє інформаційне, мотиваційне забезпечення процесу реформування) вкрай ускладнює сприйняття реформи охорони здоров'я в Україні усіма верствами громадянського суспільства і потребує розроблення і реалізації підготовчого етапу реформи для вирішення даних питань. Зокрема, мова йде про створення системи інформаційно-мотиваційної підтримки реформи і використання її у якості моделі для інших регіонів України.

Закони України: «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» від 07.07.2011 № 3611-VI та «Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві» від 07.07.2011 № 3612-VI передбачають зміни системи охорони здоров'я у зазначених пілотних регіонах з подальшим аналізом результатів досвіду реформування та використанням його на загальнодержавному рівні [1, 2].

МОЗ України розроблений План заходів щодо інформаційної підтримки реформування системи охорони здоров'я у рамках Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», який передбачає забезпечення широкого висвітлення у засобах масової інформації етапності, результатів та ризиків реформування охорони здоров'я, зокрема, проведення прес-клубів, круглих столів, гарячих телефонних ліній з реформування, створення відповідних розділів на веб-сайтах обласних управлінь охорони здоров'я тощо [4]. На сайті МОЗ України функціонує окремий розділ – «Реформа медичного обслуговування».

Але формальне декларування інформаційної підтримки реформування системи охорони здоров'я за останні два роки не призвело до зростання обізнаності громади у питаннях перетворень медичної сфери та спричинило неприйняття і, навіть, протидію реформі більшістю населення країни.

Так, про нерозуміння суті медичної реформи організаторами охорони свідчать результати соціологічного опитування, проведеного у

Сумському регіоні у 2012 р.: вплив реформи охорони здоров'я в Україні на якість медичної допомоги не змогли оцінити 50 % опитаних, що свідчить або про низьку інформаційну обізнаність організаторів охорони здоров'я, або про несприйняття змін в системі медичного обслуговування у цілому [12].

Таким чином, системна роз'яснювальна робота у громаді щодо процесів реформування, яка є фактором ефективного проведення реформи, має бути посилена.

Інформаційні заходи мають бути направлені на усвідомлення основного змісту реформи системи охорони здоров'я України, а саме:

- 1) розмежування медичної допомоги за рівнями надання;
- 2) покращення якості та доступності медичної допомоги;
- 3) пріоритетний розвиток первинної медичної допомоги на засадах сімейної медицини та екстреної медичної допомоги (створення комплексної системи первинної медико-санітарної допомоги, орієнтованої на обслуговування на сімейному рівні, що підтримується гнучкою і чутливою лікарняною системою (стаціонар));
- 4) підвищення ефективності управління шляхом впровадження системи мотивації для медичних працівників та покращення умов їх праці;
- 5) створення умов для розширення самостійності постачальників медичних послуг — закладів охорони здоров'я.

Відповідно, інформаційна кампанія щодо підвищення обізнаності про реформування медичної галузі у Сумському регіоні, на нашу думку, включає такі етапи:

1. Вивчення громадської та експертної думки щодо нагальних питань, які необхідно висвітлити для розуміння громадськістю процесів реформування галузі охорони здоров'я: а) основних факторів забезпечення якості медичного обслуговування; б) основних ефективних каналів комунікацій у розрізі підвищення поінформованості громади (створення пакету анкет для опитування громади, інтерв'ю експертів, серія фокус-груп з тематики дослідження: якість і доступність медичних послуг (оцінка організаторами охорони здоров'я); задоволеність

пацієнтів (оцінка представниками громади); мотивація медичного персоналу (оцінка лікарями та інтернами); опитування громади в основних районних центрах та у м. Суми.

2. Створення інформаційного середовища, сприятливого для сприйняття реформи галузі, шляхом проведено інформаційної кампанії з питань реформування галузі охорони здоров'я з використанням широкого спектру каналів комунікації: виступи експертів охорони здоров'я з питань реформування медичної галузі у регіональних теле- та радіо-ефірах; прес-конференції з питань реформування медичної галузі для місцевих ЗМІ і т.п.
3. Розробка та апробація типового базового семінару з питань реформування галузі охорони здоров'я для медичних працівників та студентів Медичного інституту.
4. Аналіз досвіду реалізації підготовчого (інформаційно-мотиваційного) етапу реформування медичної галузі у пілотних регіонах та його корегування.
5. Напрацювання рекомендацій з удосконалення регіональної політики щодо реформування медичної сфери та підвищення якості медичного обслуговування.

Короткотривалими наслідками такої інформаційно-просвітницької кампанії щодо підвищення обізнаності населення та медичних працівників у процесах реформування галузі охорони здоров'я є:

- 1) визначення можливостей ефективного впливу на громадську думку щодо провадження реформи;
- 2) створення типового конспекту базового семінару, використання якого дозволяє підвищити поінформованість медичних працівників щодо змін у медичній сфері та сформувати мотивацію для їх адекватного прийняття;
- 3) підвищення обізнаності громадськості та медичних працівників щодо цілей та очікуваних результатів реформування медичної галузі в регіоні;
- 4) надання рекомендації для МОЗ України з удосконалення державної політики щодо реформування медичної сфери та підвищення якості медичного обслуговування.

Довготривалими наслідками інформаційної

кампанії для підвищення обізнаності щодо реформування медичної галузі у Сумському регіоні є:

- 1) покращення ефективності управлінських процесів реформування медичної сфери на регіональному рівні;
- 2) напрацювання у створенні комунікаційної платформи процесу реформування галузі охорони здоров'я у Сумському регіоні;
- 3) можливість використання іншими регіонами України напрацьованого досвіду з підвищення поінформованості громади та ефективності проведення реформування медичної галузі;

4) зростання зацікавленості медичних фахівців у процесах реформування медичної галузі;

5) впровадження сучасних нових підходів до організації медичного обслуговування на регіональному рівні для підвищення ЯМД.

Висновки. Таким чином, для сприйняття процесів реформування охорони здоров'я населенням та медичними працівниками необхідним є детальне розроблення на регіональному рівні підготовчого (інформаційно-мотиваційного) етапу реформи, що буде ініціювати її ефективне проведення.

ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ИНФОРМАЦИОННО-МОТИВАЦИОННОЙ КОМПОНЕНТЫ РЕФОРМЫ МЕДИЦИНСКОЙ ОТРАСЛИ В СУМСКОМ РЕГИОНЕ

Смеянов В.А., Смеянова О.И., Тарасенко С.В.

В статье обоснована гипотеза о положительном влиянии на процессы реформирования медицинской отрасли повышения уровня информационно-мотивационной компоненты реформы в Сумском регионе путем изучения информационных потребностей населения, консультаций экспертов, информационной кампании по повышению осведомленности о реформировании отрасли здравоохранения. Определены основные составляющие системы информационно-мотивационной поддержки реформы; этапы информационной кампании по повышению осведомленности о реформировании медицинской отрасли в Сумском регионе; краткосрочные и долгосрочные последствия такой информационно-просветительской деятельности.

Ключевые слова: подготовительный этап реформы, информационно-мотивационная компонента, здравоохранение, информационная кампания.

INCREASING THE LEVEL OF INFORMATIONAL AND MOTIVATIONAL COMPONENT OF HEALTH CARE REFORM IN SUMY REGION

Smeyanov V.A., Smeyanova O.I., Tarasenko S.V.

This article proves the hypothesis of a positive impact of increasing the level of informational and motivational component of the medical reform in Sumy region on the process of medical reforming by information needs of the population investigating, expert consultations, informational campaign on the health care reforming awareness raising. The main components of informational and motivational system reform supporting; informational campaign stages concerning medical field in Sumy region awareness raising; short-term and long-term effects of such awareness-raising campaign are determined.

Key words: the preparatory stage of the reform, informational and motivational component, health care field, informational campaign.

Список літератури в редакції